

Nr 77.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående vissa ändringar i statsbaneförvaltningens
organisation m. m. jämte en i ämnet väckt motion.*

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 24 februari 1928 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 118, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o besluta, med tillämpning från och med den 1 juli 1928,

att i 5 § 1 mom. avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall upptagas befattningen verkstadsdirektör vid statens järnvägar med ett arvode av 15,000 kronor;

att ur nämnda författningsrum skall utgå befattningen överdirektör vid statens järnvägar; samt

att ur den vid nyssnämnda avlöningsreglemente fogade tjänsteförteckningen skola vid statens järnvägar utgå följande befattningar, nämligen:

ur 30:e lönegraden: bandirektör, förste byrådirektör, trafikdirektör;

» 24:e » : förste aktuarie;

2:o besluta, att antalet av följande befattningar vid statens järnvägar skall från och med den 1 juli 1928 utgöra:

Befattningar, som avses i 1 § 1 mom. av avlöningsreglementet:

överingenjör.....	1
verkstadsdirektör.....	1;

Befattningar, hänförliga till 21:a—30:e lönegraderna i den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckning:

notarie	12
sekreterare i 24:e lönegraden	6
» » 26:e »	2
byråingenjör	13
förste byråingenjör	14
byrådirektör	1
maskindirektör.....	1;

3:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av ovanberörda ändringar erfordras;

4:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att i 5 § 1 mom. av avlöningsreglementet ävensom i den vid reglementet fogade tjänsteförteckningen vidtaga de ändringar, som föranledas av riksdagens beslut beträffande befattningar vid statens järnvägar; samt

5:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån så prövas lämpligt, dels vid uppkommande ledighet å befattning inom 21:a—27:e lönegraderna av omförmälda avlöningsreglemente antingen tills vidare hålla densamma vakant eller ock utbyta befattningen mot tjänst inom lägre lönegrad, dels ock inom berörda lönegrader utbyta viss befattning mot annan av samma lönegrad.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition har i en inom första kammaren av herr *J. Johansson* i Friggeråker väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 265, hemställts, att riksdagen dels måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 118, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande indragning eller förändring av vissa i motionen angivna befattningar och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I fråga om de skäl, motionären anført till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Med anledning av framställning av riksdagen i skrivelse den 11 juni 1919, nr 299, angående anslag för täckande av viss del av statens järnvägars driftförlust under år 1918 uppdrog Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 åt en kommission att verkställa en allsidig utredning rörande de åtgärder, som borde vidtagas för erhållande för framtiden av ett tillfredsställande resultat av driften vid statens järnvägar. Berörda kommission, den s. k. statsbaneekonomikommissionen, avgav år 1921 betänkande och förslag rörande statens järnvägars ekonomi, varav del I, dagtecknad den 6 maj 1921, innefattade resultaten av kommissionens undersökningar rörande de på ekonomien direkt inverkan de faktorerna, utgifter, inkomster och finanser, och del II, daterad den 10 december 1921, utgjorde utredning och förslag angående statsbaneförvaltningens ledning och organisation. Över del II av kommissionens betänkande avgav järnvägsstyrelsen utlåtande den 22 mars 1923.

Därefter framlade socialiseringsnämnden såsom svar å Kungl. Maj:ts remiss till nämnden av statsbaneekonomikommissionens betänkande, del II, och järnvägsstyrelsens utlåtande däröver år 1924 förslag till vittgående omorganisation av statsbaneförvaltningen.

Vid anmälan den 13 november 1925 av nu omförmälda betänkanden och förslag anförde dåvarande departementschefen följande:

»Socialiseringsnämndens förslag, varöver yttranden inforrats från ett flertal organisationer, myndigheter med flera, berör i allt väsentligt allenast frågan om statens järnvägars yttre organisation såsom allmänt affärsverk,

varemot dess inre organisation i huvudsak lämnats åsido. Emellertid har av den hittills förebragta utredningen rörande statens järnvägars inre förvaltning framgått, att vissa jämkningar i nuvarande organisation, avseende förenklingar och besparingar i förvaltningen, skulle kunna genomföras utan föregripande av den vidare beredningen av de utav socialiseringsnämnden upptagna spörsmålen.

Sålunda har ekonomikommisionen i fråga om järnvägsstyrelsens inre organisation föreslagit vissa ändringar, avseende indragning av byråer och ändring i fördelning av ärendena byråer emellan. Järnvägsstyrelsen har i princip, om än med vissa inskränkningar, anslutit sig till kommissionens förslag om uppdelning byråvis av vissa ärenden.

Vidare har ekonomikommisionen föreslagit viss omorganisation av linjeförvaltningen, avseende sammansmältande av distrikts- och sektionaledning till en enda förvaltningsmyndighet. Ordföranden och en ledamot i kommissionen hava i avgiven reservation beträffande denna fråga hemställt, att linjeorganisationen måtte göras till föremål för ytterligare utredning, varvid den inom statens järnvägar förefintliga erfarenheten borde bliva på fullt tillfredsställande sätt representerad, så att ett auktoritativt allsidigt bedömande bleve möjligt. Järnvägsstyrelsen har i sitt utlåtande över ekonomikommisionens betänkande antytt möjligheten av att utan sådan vidlyftig organisationsändring, som av kommissionen ifrågasatts, vinna avsedda förenklingar och besparingar vid linjetjänstens skötande samt hemställt, att åt järnvägsstyrelsen måtte lämnas uppdrag att härutinnan företaga vidare utredning.

Då det synes mig angeläget att i avvaktan på den slutliga prövningen av de ifrågasatta mera vittgående organisationsändringarna få utrett, vilka jämkningar i statens järnvägars inre förvaltning, såväl beträffande styrelsen som linjeförvaltningen, omedelbart kunna för ernående av besparingar och förenklingar vidtagas inom den nuvarande organisationens ram, får jag hemställa, att åt järnvägsstyrelsen uppdrages att verkställa och för Kungl. Maj:t, så snart ske kan, framlägga utredning härom i de avseenden, som i det föregående berörts.»

Vad departementschefen sålunda hemställt bifölls av Kungl. Maj:t.

I enlighet härmed har järnvägsstyrelsen i skrivelse den 7 maj 1926 avgivit förslag till vissa förändringar i statsbaneförvaltningens inre organisation i syfte att vinna förenklingar och besparingar inom densamma. Häröver har kommunikationsverkens lönenämnd den 21 juni 1926 avgivit utlåtande.

Beträffande de allmänna skäl, som motiverat propositionens framläggande, samt de besparingar, som ett bifall till densamma skulle medföra, har *departementschefen* anfört bland annat följande:

»Såsom ovan nämnts, föreligga två kommittéförslag, avseende genomgripande ändringar i statens järnvägars såväl yttre som inre organisation, nämligen statsbanekonomikommisionens och socialiseringsnämndens utredningar och förslag. De i dessa förslag framkomna spörsmålen och uppslagen äro emellertid av den vittgående omfattning och principiella innebörd, att ytterligare utredningar i dessa frågor äro erforderliga, innan desamma kunna upptagas till slutlig prövning. Härtill kommer, att samtliga över socialiseringsnämndens förslag infordrade yttranden ännu icke inkommit.

Dessa förhållanden torde emellertid icke böra utgöra hinder för att inom statsbaneförvaltningen genomföra de förenklingar och besparingar, som redan nu kunna åvägbringas i stort sett inom ramen för den nuvarande organisationen och vilka i varje fall icke föregripa de mera vittgående organisationsplanerna. Fastmer synas dylika mindre jämkningar i organisationen så mycket mera behövliga, som de ekonomiska förhållanden, vilka efter kristiden inträtt, påkalla åtgärder i syfte att genom förenklingar och omläggningar i arbetet vinna besparingar i driftkostnaderna inom statsförvaltningen.

Det förslag till förändringar inom statsbaneförvaltningen, som järnvägsstyrelsen i sin skrivelse den 7 maj 1926 framlagt, synes mig mera innebära en anpassning av nämnda förvaltnings uppgifter och organ efter de lugnare tider, som efterträtt kristidens abnorma förhållanden i avseende å trafikarbetet vid statens järnvägar, än en omorganisation i egentlig mening. Även om, såsom i det följande skall närmare utvecklas, jag anser mig böra förordna avvikelser beträffande vissa delar, synes mig förslaget i stort sett väl avvägt och av beskaffenhet att tillgodose kravet på nedbringande i möjligaste mån av kostnaderna för statsbaneförvaltningen. Jag anser mig därför kunna förordna, att sagda förslag i huvudsak nu bringas till genomförande.

Vid bifall till vad sålunda härovan i olika hänseenden förordats skulle förändringarna i antalet nedannämnda befattningar vid statens järnvägar bliva följande:

Arvode eller lönegrad	Befattning	Nuvarande antal	Föreslaget antal	Ökning	Minskning
17,000 kr.	{ Överdirektör	1	—	—	1
	{ Överingenjör	2	1	—	1
15,000 kr.	{ Verkstadsdirektör	—	1	1	—
	{ Bandirektör	5	—	—	5
30	{ Förste byrådirektör	2	—	—	2
	{ Maskindirektör	6	1	—	5
	{ Trafikdirektör	5	—	—	5
28	{ Byrådirektör	5	1	—	4
27	{ Förste byråingenjör	15	14	—	1
26	{ Byråingenjör	14	13	—	1
	{ Sekreterare	1	2	1	—
24	{ Förste aktuarie	1	—	—	1
	{ Sekreterare	7	6	—	1
21	{ Notarie	11	12	1	—
	Summa	75	51	3	27

De sålunda förordade ändringarna i statsbaneförvaltningens organisation skulle medföra vissa driftkostnadsbesparingar, vilka skulle bliva störst inom linjeförvaltningarna. Enligt vad genom järnvägsstyrelsens försorg beräknats, skulle den förordade ändrade organisationen av ledningen inom distrikten fullt genomförd i förhållande till den nuvarande organisationen, därest alla befattningar inom denna senare vore besatta, medföra en minskning i personalbeståndet av 56 befattningshavare och en årlig driftkostnadsminskning av omkring 420,000 kronor, varav omkring 390,000 kronor i personal-

kostnader och omkring 30,000 kronor i kostnader för lokaler m. m. Emellertid är att märka, dels att inom de nuvarande distriktsförvaltningarna redan nu åtskilliga befattningar äro vakanta, sålunda bland annat tre bandirektörs- och tre trafikdirektörsbefattningar, dels ock att den angivna summan av besparingarna givetvis kommer att uppnås först sedan alla befattningar, som i och med ikraftträdandet av organisationsändringarna måste uppföras å övergångsstat, genom de nuvarande innehavarnas befordran eller avgång bortfallit.»

Såsom inhämtas av propositionen är Kungl. Maj:ts förevarande förslag grundat på en av järnvägsstyrelsen framlagd utredning rörande möjligheterna att vinna förenklingar och besparingar i statsbaneförvaltningens inre organisation.

Vad angår själva *järnvägsstyrelsen*, innebär förslaget till en början en indragning av den ena av de nuvarande båda överdirektörsposterna. Vidare har en sammanslagning av de administrativa och kamerala byråerna ansetts möjlig, varvid dock å andra sidan avdelningen för ekonomiska utredningar — för närvarande sorterande under administrativa byrån — skulle organiseras som en självständig ekonomibyrå, under vilken statistiska kontoret och kammarkontoret skulle inordnas. Därjämte föreslås vissa indragningar eller förändringar beträffande ett antal enskilda befattningar inom styrelsens olika grenar.

Utskottet har för sin del intet att invända mot ifrågavarande organisatoriska förändringar inom järnvägsstyrelsen, vilka i stort sett synas allenast innebära en på vunnen erfarenhet grundad bättre anpassning av verkets nuvarande administration efter de föreliggande arbetsuppgifterna inom verksamhetens olika grenar.

Av mera genomgripande innebörd är tvivelsutan propositionen i vad denna avser *distriktsmyndigheterna*. Statens järnvägars linjeförvaltning är för närvarande uppdelad på fem distriktsförvaltningar (förlagda till *Stockholm, Göteborg, Malmö, Östersund* och *Luleå*), varunder lyda ett antal lokala ban-, maskin- och trafiksektioner. Beträffande själva antalet distrikt förutsattes nu ingen ändring. Däremot föreslås en förändrad organisation av distriktsledningen.

Vid sidan av distriktschefen stå för närvarande en bandirektör, en maskindirektör och en trafikdirektör, vilka hava föredragningskyldighet i den samlade distriktsförvaltningen samt därjämte i vissa ärenden intaga en självständig befälsställning mellan distriktschefen och underlydande sektionsföreståndare. Såsom redan statsbanekonomikommisionen på sin tid anförde, leder en dylik anordning till en fara för att distriktsförvaltningen kommer att i realiteten fungera som två skilda instanser, varigenom enhetligheten inom densamma lätt äventyras såväl utåt gentemot allmänheten som ock inåt i den löpande tjänsten. Det nu framlagda omorganisationsförslaget innebär väsentligen, att ifrågavarande direktörsposter vid distrikten skola indragas och ledningen av distriktet koncentreras hos distriktschefen, till vilken dock alltjämt skulle vara knutet ett kansli av fackutbildade tjänstemän inom

tjänstens olika grenar. Sålunda förutsattes, enligt den utformning omorganisationsplanen hos Kungl. Maj:t erhållit, att övriga tjänstemän i mera ansvarsfull ställning (förste baningenjör, förste maskiningenjör och förste trafikinspektör o. s. v.) bibehållas som distriktschefens experter och medhjälpare. I distriktschefens kansli skulle ock ingå den nuvarande distriktssekreteraren ävensom förrådsintendenten.

Det torde enligt utskottets mening icke kunna förnekas, att den nuvarande distriktsorganisationen med sin instansordning och sina detaljerade normer för ärendenas behandling utgör en alltför tung och byråkratisk förvaltningsapparat, vilken medför onödig omgång och i viss mån försvårar en efter göromålen allmänna natur lämpad praktisk handläggning av desamma. Ur denna synpunkt anser sig utskottet böra tillstyrka här föreslagna omorganisation såsom ledande till mera enkla former för linjeförvaltningen och större möjligheter till dess anpassning efter de i verkligheten föreliggande arbetsuppgifterna. Gentemot förslaget i denna del har visserligen av reservanter inom järnvägsstyrelsen den erinran riktats, att det ställde sig svårt för distriktschefen att behärska alla fackområdena inom sin förvaltning så sakkunnigt, som erfordrades för utövningen av den direkta arbetsledningen. Utskottet vill emellertid i anslutning härtill framhålla, att alltjämt vid distriktschefens sida kommer att vara ställd en stab av erfarna medhjälpare i jämförelsevis framskjuten tjänsteställning; i samband med omorganisationen förutsattes dessutom arbetslättnad för distriktsledningen genom vissa arbetsuppgifters överflyttning dels till järnvägsstyrelsen dels ock till de distriktschefen direkt underställda sektionsföreståndarna.

Vad själva övergången till den nya distriktsorganisationen beträffar, har utskottet visserligen icke förbisett, att denna övergång kan bliva förenad med vissa svårigheter. I syfte att minska nämnda svårigheter begäres dock i propositionen ett allmänt bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa bestämmelser om nödiga övergångsanordningar.

Herr Johansson i Friggeråker har såsom nämnts i väckt motion yrkat avslag å propositionen, varvid han samtidigt hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande en allmän nedflyttning i lönegrad av vissa befattningar i statens järnvägar (trafikbiträde från lönegraden B 6 till B 5, förste kontorist från B 10 till B 8 o. s. v. upp till förste baningenjör m. fl. befattningar, vilka skulle nedflyttas från B 27 till B 26). Utan att i övrigt nu ingå på de av motionären upptagna lönespörsmålen vill utskottet framhålla, hurusom desamma äro av synnerligen omfattande och principiellt betydelsefull natur; de äga därjämte omedelbart samband med löneförhållandena inom statsförvaltningen i övrigt, enkannerligen inom de affärsdrivande verken. Enligt utskottets mening bör en dylik så vitt syftande plan icke få förhindra genomförandet av de organisatoriska förändringar inom statsbaneförvaltningen, som i övrigt befunnits påkallade och vartill förslag nu i besparingssyfte framlagts.

Med tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande proposition hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till förevarande proposition och med avslag å herr Johanssons i Friggeråker förberörda motion I: 265, må

a) besluta, med tillämpning från och med den 1 juli 1928, att i 5 § 1 mom. avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall upptagas befattningen verkstadsdirektör vid statens järnvägar med ett arvode av 15,000 kronor;

att ur nämnda författningsrum skall utgå befattningen överdirektör vid statens järnvägar; samt

att ur den vid nyssnämnda avlöningsreglemente fogade tjänsteförteckningen skola vid statens järnvägar utgå följande befattningar, nämligen:

ur 30:e lönegraden: bandirektör, förste byrådirektör, trafikdirektör,

» 24:e » : förste aktuarie;

b) besluta, att antalet av följande befattningar vid statens järnvägar skall från och med den 1 juli 1928 utgöra:

Befattningar, som avses i 1 § 1 mom. av avlöningsreglementet:

överingenjör	1
verkstadsdirektör	1;

Befattningar, hänförliga till 21:a—30:e lönegraderna i den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckning:

notarie ..	12
sekreterare i 24:e lönegraden.....	6
» » 26:e »	2
byråingenjör	13
förste byråingenjör	14
byrådirektör	1
maskindirektör	1;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av ovanberörda ändringar erfordras;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att i 5 § 1 mom. av avlöningsreglementet ävensom i den vid reglementet fogade tjänsteförteckningen vidtaga de ändringar, som föranledas av riksdagens beslut beträffande befattningar vid statens järnvägar; samt

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån så prövas lämpligt, dels vid uppkommande ledighet å befattning inom 21:a—

27:e lönegraderna av omförmälda avlöningsreglemente antingen tills vidare hålla densamma vakant eller ock utbyta befattningen mot tjänst inom lägre lönegrad, dels ock inom berörda lönegrader utbyta viss befattning mot annan av samma lönegrad. Stockholm den 17 april 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Olof Olsson, J. L. Widell, J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. G. Walles, C. A. Carlsson* i Gävle, *E. A. Hallin, C. I. Asplund* och *J. B. Johansson* i Fredrikslund;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund, C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud, P. M. Olsson* i Blädinge, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *E. Kristensson* i Göteborg, *B. F:son Holmgren* och *O. Nilsson* i Örebro.
